

Utbildningsinspektion i Adolfsfors skola och Gärdesskolan, förskoleklass och grundskola årskurserna 1–5 respektive 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av rektorsområdet	2
Sammanfattande bedömning	2
Bedömning av resultaten	3
Bedömning av genomförandet	4
Bedömning av förutsättningarna	7

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Adolfsfors skola och Gärdesskolan den 17-18 oktober 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats ([www.skolverket.se/ Inspektion](http://www.skolverket.se/Inspektion)).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Eda kommun och Adolfsfors skola och Gärdesskolan, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Adolfsfors skola och Gärdesskolan intervjuades elever, personal, elevstöds- team och rektorn samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna be-

sökte lektioner i samtliga årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av rektorsområdet

Adolfors skola	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	37
Förskoleklass	11
Grundskola	56

Gärdesskolan	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	50
Förskoleklass	15
Grundskola	114

Adolfors skola och Gärdesskolan är F-5 och F-6 skolor som är belägna i kommundelen Åmotsfors, bildar ett rektorsområde. Rektorsexpeditionen finns på Gärdesskolan.

Adolfors skola är ombyggd och tillbyggd 2004. Skolfastigheten ägs och drivs av Kölabygdens uppväxtcenter ekonomiska förening. Skolan var nedläggningshotad för några år sedan och föräldrar tillsammans med övriga intresserade i bygden startade föreningen och övertog samt byggde om skolans lokaler. Eda kommun hyr lokalerna av föreningen och ansvarar för skolverksamheten.

Gärdesskolan är till delar nyligen om- och tillbyggda. Detta har bland annat medfört att förskoleklassen och fritidshemmet nu är integrerade med skolan i gemensamma lokaler.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Adolfors skola och Gärdesskolan av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att det pedagogiska arbetet fungerar väl i stora delar av verksamheten. Lärarna är engagerade och inspektörerna ser exempel på undervisning som är allsidig och varierad. På Adolfors skola bidrar även ett starkt elev- och föräldraengagemang till en positiv bild av skolan. Inspektörerna uppfattar att skolorna har goda ambitioner med kvalitetsarbetet och arbetet med värdegrundsfrågor.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolorna har inte upprättat individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Gärdesskolan bör arbeta med att förbättra elevernas möjligheter att öka måluppfyllelsen.
- Skolorna bör utvärdera och följa upp kunskapsutvecklingen i samtliga ämnen.
- Skolan måste snarast intensifiera sina insatser för att skapa en gemensam värdegrund för eleverna så att eleverna uppfattar skolmiljön som lugn och trygg (Gärdesskolan).
- Skolorna bör arbeta vidare med att förtydliga de mål för utbildningen som finns i läroplan och kursplaner.
- Skolorna bör i större utsträckning diskutera pedagogiska frågor för att få en mer gemensam syn på lärandet.
- Skolorna bör utveckla former och innehåll i åtgärdsprogrammen så att de svarar mot författningarnas krav.
- Skolorna bör skapa rutiner för ett systematiskt arbete med bedömningar av kunskap.
- Kvalitetsarbetet bör i större utsträckning omfatta analyser av såväl förutsättningar, process som resultat.
- Skolornas rektor bör utveckla sitt pedagogiska ledarskap.
- Skolorna bör analysera behovet av svenska som andraspråk.
- Skolorna bör arbeta för att lärarnas ämneskompetens utnyttjas bättre.
- Datortillgängligheten i undervisningen bör förbättras.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen och de nationella kursplanerna.

I Adolfsfors skola och Gärdesskolan följs elevernas läsutveckling upp i årskurs 2 med diagnostiska läs- och skrivprov (DLS) och i årskurs 3 följs elevernas kunskaper i matematik upp. I årskurs 5 genomförs de nationella proven i svenska, engelska och matematik.

Tabell 1. Skolornas resultat på de nationella ämnesproven i årskurs 5 för år 2005, där andelen elever som har nått målen i respektive ämne redovisas.

	Engelska	Svenska	Matematik
Adolfsfors skola	95 %	89 %	80 %
Gärdesskolan	36 %	73 %	63 %

Resultaten från 2005 visar att de flesta eleverna vid Gärdesskolan inte bedömdes nå målen i engelska. Rektorn uppger att en av anledningarna till resultatet var problem på personalsidan med sjukdom och vikarier. I årskurs 6 gjordes speciella insatser och enligt rektorn hämtade de flesta eleverna igen kunskapsluckorna. Vid intervjuer med personal framförs att elevernas motivation är låg. Även i matematik visar skolan på svaga resultat.

Inspektörerna bedömer att skolornas systematiska uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling är begränsad till ämnena svenska, engelska, och matematik. Bedömningen av kunskapsutvecklingen i övriga ämnen förekommer i liten omfattning såväl i dokumentation som vid utvecklingssamtal. Inspektörerna bedömer att skolornas systematiska uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling bör förbättras och omfatta samtliga ämnen. Gärdesskolan bör arbeta med att förbättra elevernas möjligheter att öka måluppfyllelsen.

Inspektörernas intryck är att de flesta eleverna uppfattar skolorna i huvudsak som trygga och att de trivs. Skolans ledning och personal arbetar med värdegrundsfrågor. Miljön i klassrummen och korridorerna vid Gärdesskolan är dock påfallande orolig. Se vidare avsnitt Arbetsmiljö och delaktighet.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

I skolorna finns samverkansråd i form av klassråd och elevråd. Enligt eleverna diskuteras ofta frågor om mobbning på skolorna. Inspektörerna uppfattar att det är stora skillnader i arbetsmiljön mellan och inom skolorna. Adolfsfors skola präglas mestadels av en lugn och stimulerande arbetsmiljö, medan delar av Gärdesskolan uppvisar en stökig och orolig miljö.

Vid intervjuer med såväl personal som elever i Gärdesskolan framkommer att kränkningar mellan eleverna förekommer och att de ökat i antal under den senaste tiden. Händelser som uppfattas som särskilt allvarliga polisanmäls av skolan. Två till tre sådana anmälningar görs varje år. Polisen kontaktar efter utredning de sociala myndigheterna som i sin tur kontaktar familjen. I förebyggande syfte har såväl polis som sjukvårdspersonal besökt skolan för att informera och diskutera med eleverna om effekterna av våld. Vid intervju med föräldrarna på skolan är några kritiska till skolans rutiner att polisanmäla och menar att det inte alltid står i proportion till det inträffade. Personalen i elevhälsan bedömer att det är ett tufft klimat på skolan och att många föräldrar inte tar sitt föräldraansvar då de lägger större delen av ansvaret på skolan och anser att det är skolans fel att situationer med olika former av kränkningar inträffar. Lärarna ger uttryck för att skolans status är låg bland föräldrarna vilket återspeglar sig i elevernas inställning till skolan där bl.a. bristande motivation är vanligt.

Vid intervjuer med föräldrar till elever på Adolfsfors skola framkommer en mycket positiv inställning till skolans verksamhet.

I Gärdesskolans kvalitetsredovisning för 2005 anges att skolan behöver arbeta med att stärka elevernas självbild. Vidare redovisas resultaten från en kartläggning av vilken syn eleverna har på sig själva. Resultaten har diskuterats i arbetslagen, men bör enligt inspektörernas uppfattning kunna analyseras ytterligare för att relevanta slutsatser ska få ett genomslag i verksamheten.

Från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Den nya lagens ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder samt att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Huvudmannen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bl. a. se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola. I planen skall planerade åtgärder redovisas. Planen skall följas upp varje år. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling. Vid behov skall skolan utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier eller annan kränkande behandling.

Inspektörerna vill vidare uppmärksamma skolan på att det sedan den 15 oktober 2006 finns ett krav enligt *förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med likabehandlingsplanen* att likabehandlingsplanen skall följas upp och ses över under medverkan av barnen och eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller. Utformningen och omfattningen av barnens eller elevernas deltagande skall anpassas efter deras ålder och mognad.

Båda skolorna har tagit fram likabehandlingsplaner. Gärdesskolans plan ingår i ett "policydokument" som är en bra utgångspunkt för det fortsatta värdegrundsarbetet. Inspektörerna bedömer att handlingsplanen inte omfattar såväl alla former av kränkande behandling d.v.s. diskriminering, trakasserier som kränkande behandling som inte har samband med diskrimineringsgrunderna s.k. annan kränkande behandling (se även Skolverkets Allmänna råd och kommentarer). Se vidare kommunrapporten.

I skolornas presentationsbroschyrer för läsåret 2006/2007 som samtliga elever och föräldrar får, ägnas stort utrymme åt ordnings- och trivseregler samt för Gärdesskolan "förhållningssätt och arbetsmetoder för att förebygga och motverka kränkande behandling". Inspektörerna bedömer att Gärdesskolan snarast måste intensifiera sina insatser för att skapa en gemensam värdegrund för eleverna så att eleverna uppfattar skolmiljön som lugn och trygg.

Organisation och arbetssätt i undervisningen

Organisationen av skolans undervisning har sin utgångspunkt i såväl läroplanens mål som de enskilda elevernas förutsättningar och behov. Skolan skall, enligt författningarna, främja elevernas lust att lära. Eleverna skall även ges möjlighet att stegvis ha inflytande på bland annat arbetsformer och successivt ta ett allt större ansvar för sin utbildning.

De flesta elever som intervjuas har svårt att beskriva vilka mål de skall nå. Mål diskuteras sällan i den dagliga verksamheten, enligt eleverna. De säger sig inte heller känna till kursplaner och läroplan. Inspektörerna bedömer att eleverna inte är medvetna om vilka kunskaper de förväntas nå, vilket minskar elevernas möjligheter att ha inflytande över skolans inre arbete. Statens intentioner med den målstyrda skolan är att läroplans- och kursplanemål skall styra undervisningen. Kursplanemålen anger vilka kvaliteter eleverna skall utveckla i respektive ämne, valet av innehåll är sedan en fråga för rektor och lärare tillsammans med eleverna. Inspektörerna bedömer att skolorna bör arbeta vidare med att för eleverna förtydliga de mål för utbildningen som finns i läroplan och kursplaner.

Inspektörerna ser exempel på flera undervisningssituationer bland annat i de lägsta årskurserna i Gärdesskolan samt i årskurserna 2–5 i Adolfsfors skola, som ger eleverna stimulans och utmaningar med möjlighet att arbeta på olika sätt. Inspektörerna uppfattar också att det är ett väl fungerande pedagogiskt arbete inom dessa årskurser vid respektive skola. Inspektörerna ser dock exempel på pedagogiskt arbete som inte kan anses vara helt i linje med läro- och kursplanernas mål. Inspektörerna bedömer sammantaget att den pedagogiska verksamheten är av varierande kvalitet och att det finns ett behov vid skolorna att fortsätta diskutera pedagogiska frågor för att få en mer gemensam syn på lärandet.

Individanpassning och stöd

Enligt lärarna är det ett prioriterat arbete att ge alla elever det stöd de behöver och skolorna har en målsättning att erbjuda elever stöd inom klassens ram. Ibland ges stödet av skolans speciallärare. Vid behov finns även möjlighet att få hjälp av kommunens elevhälsoteam. För de elever som är i behov av särskilt stöd upprättas åtgärdsprogram, men dessa är av varierande kvalitet. Ett åtgärdsprogram skall vara ett redskap och hjälpmedel för skolans personal att planera och utveckla hela den pedagogiska verksamheten runt den enskilde individen. Ett åtgärdsprogram skall vara både långsiktigt och kortsiktigt och lyfta fram elevens starka sidor. Inspektörerna erfar att åtgärdsprogram kan tas fram utan kontakt med föräldrarna. Det finns även brister i hur uppföljningen av åtgärdsprogrammen sker. Det saknas ofta planerade avstämningar och ibland blir det inte av att föräldrarna skriver under dokumentet. Inspektörerna bedömer att skolorna bör utveckla såväl former som innehåll i åtgärdsprogrammen så att de svarar mot författningarnas krav.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Dokumentationen av elevernas kunskapsutveckling är ett viktigt redskap för att kunna följa elevernas kunskapsutveckling och för att kunna bedöma när stödsatser behöver sättas in. Dokumentationen är också en viktig förutsättning för den information som skall ges under utvecklingssamtalet. Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje elev vid utvecklingssamtalet. Planen skall vara ett framåtsyftande måldokument där viktiga utvecklingsområden lyfts fram. Ett arbete för att skapa en individuell utvecklingsplan för varje elev har påbörjats vid skolorna. Inspektörerna bedömer att det vid inspektionstillfället inte fanns en individuell studieplan för varje elev.

Skolorna redovisar olika diagnosresultat, resultat från de nationella ämnesproven och nyckeltal för närvaro i kvalitetsredovisningen för år 2005. Vid intervjuerna med såväl rektorn som lärarna framkommer att dessa används i begränsad utsträckning och att skolorna saknar rutiner för att gemensamt diskutera analyser kring betyg och bedömning. Det är också tveksamt om resultaten används i samband med utvecklingssamtalen. Inspektörerna bedömer att skolorna bör skapa rutiner för en systematisk uppföljning och utvärdering av de samlade kunskapsresultaten.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Båda skolorna har kvalitetsredovisningar från 2005 som innehåller en sammanställning av resultat av diagnostiska tester, nationella ämnesprov och en del övriga nyckeltal. Indelningen av kvalitetsredovisningen följer en mall med bl. a.

rubriker som ”förutsättningar - resultat - analys - bedömning av analys - bedömning av måluppfyllelse - åtgärder för utveckling” etc. Som stöd i kvalitetsarbetet används Skolverkets kvalitetsinstrument ”BRUK”. Inspektörerna uppfattar att skolornas ambitioner med kvalitetsarbetet är goda men att analyser av såväl förutsättningar, process som resultat kan förbättras.

Ledning och intern kommunikation

Adolfors skola och Gärdesskolan leds av en gemensam rektor. Rektorn som är förskollärare och har erfarenhet som skolledare, har gått igenom den statliga rektorsutbildningen. Rektorn tog över ansvaret för Adolfors skola för drygt ett år sedan. Beroende på förändringar i organisationen har rektorns ansvarsområden förändrats under de senaste åren. Rektorn har ett omfattande personalansvar med 47 anställda.

De intervjuade lärarna tycker att rektorn inte är tillräckligt synlig i verksamheten och att de är tveksamma till om rektorn är förtrogen med den dagliga verksamheten. De flesta eleverna som inspektörerna intervjuat vet vem rektorn är även om de samtidigt säger att rektorn inte syns så ofta. Lärarna önskar vidare att rektorn utövar ett tydligare ledarskap i verksamheten. Det är också inspektörernas bedömning att rektor bör vara mer synlig i skolorna och utveckla sitt pedagogiska ledarskap. Inspektörerna uppfattar samtidigt att rektorn har utvecklat kvalitetsarbetet och arbetet med värdegrunden i de båda skolorna.

Rektorn har regelbundna kontakter med skolchefen och deltar i ledningsmöten varannan vecka. Samtidigt uppfattar rektorn att kontakterna med den politiska nämnden är mycket begränsade och efterlyser ett större intresse för verksamheten från nämndens sida. Inspektörerna bedömer att ledningen av Gärdesskolan kan utvecklas.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning

Verksamheten i förskoleklassen omfattar drygt 525 timmar per läsår och anordnas fyra dagar per vecka.

Eda kommun gränsar till Norge och det finns också ett stort antal elever i de båda skolorna som har norska som modersmål. Det finns ytterligare några elever som har annat modersmål än svenska. Enligt grundskoleförordningen skall undervisning i svenska som andraspråk om det behövs anordnas för elever med annat språk än svenska som modersmål. Vid intervjuerna framkommer att någon sådan undervisning inte anordnas. Inspektörerna bedömer därför att skolorna bör analysera behovet av undervisning i svenska som andraspråk.

Skolornas webb-platser ger begränsad information om verksamheterna.

Personal

Inspektörerna bedömer att Eda kommun under de senaste åren arbetat målmedvetet med att öka andelen behöriga lärare. I Adolfors skola och Gärdess-

kolan är också nästan samtliga lärare behöriga. Lärarna är dock inte tjänstefördelade efter ämneskompetens utan skolorna har valt att behålla det gamla klasslärarsystemet som har sitt ursprung i tidigare läroplaner och lärarutbildningar. Detta har resulterat i att lärare undervisar i ämnen där de saknar föreskriven ämneslärarkompetens. Anledningen till dessa brister kan ses mot bakgrund av att det är två små skolenheter som har ett bristande tjänsteunderlag. Inspektörerna bedömer skolorna bör arbeta för att organisera verksamheten så att lärarnas ämneskompetens utnyttjas bättre.

Vid intervjuerna med personalgrupper i de båda skolorna framkommer två olika bilder. Personalen i Adolfsfors skola ger en positiv beskrivning av arbetet på skolan och framhåller särskilt det starka elev- och föräldraengagemang som finns på skolan. I Gärdesskolan ges en nästan motsatt bild där personalen ger uttryck för att många föräldrar saknar intresse för skolan vilket också påverkar deras barn på ett negativt sätt. Vid intervjuerna framkommer också att det varit viss turbulens på personalsidan vilket bidragit till denna negativa bild av skolan. Lärarna anser vidare att Gärdesskolan har bristande resurser och önskar i större utsträckning att klasserna kunde bestå av mindre elevgrupper. Inspektörerna uppfattar dock att det vanligen finns mellan 10 till 20 elever i grupperna och att det i en klass med fler elever och där det varit problem, skett en delning.

I båda skolorna framförs önskemål om fler elevassistenter, vilket inte överensstämmer med kommunens ambitioner att minska på elevassistenterna och i stället satsa på behörig lärarpersonal.

Materiella resurser

Inspektörerna bedömer att skolornas lokaler i huvudsak är ändamålsenliga. Inspektörerna bedömer att det i övrigt finns en tillgång till materiella resurser som ger förutsättningar för eleverna att nå de nationella målen. Det finns dock få datorer i skolorna och de som finns används i begränsad utsträckning. I läroplanen anges att ett mål som skall uppnås i grundskolan är att eleverna kan använda informationsteknik som ett verktyg för kunskapssökande och lärande. Inspektörerna bedömer därför att det bör ske en förbättring av datortillgängligheten i undervisningen.

Datum	Ort
2007-06-12	Göteborg

Hans Enckell
Monica Gillenius